

EVOLUTION AND MODIFICATION OF THE INCOME TAX FROM SALARY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EVOLUȚIA ȘI MODIFICAREA IMPOZITULUI PE VENIT REȚINUT LA SURSA DE PLATĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Lilia SAVA¹
Lucia GUJUMAN²
Lilia LAVRENCIUC³

Abstract

The current fiscal system, created during the transition stages from the centralized economy to the market economy, must be adopted under the new market conditions. In many cases are missing the fiscal principles, necessary to stimulate economic growth and which are widely applied throughout the world. Permanent and unfounded changes of the fiscal system lead to the difficulty of the business and the ordinary worker. The withholding of income tax at the source of payment in the Republic of Moldova in the last period has undergone essential changes, having multiple consequences for one of the most important sources of income of the citizen - the salary.

Key words: *fiscal system, fiscal principles, income tax, salary, personal exemption, taxable income, tax rate.*

1. Introducere

Impozitul este cea mai importantă și totodată cea mai veche resursă financiară. Etimologic, cuvântul „*impozit*” provine din limba latină de la „*impositum*”, care semnifică *obligație publică*.

De-a lungul timpului, modul în care a fost și este definit impozitul diferă în funcție de cum s-a impus și a fost perceput de la o etapa la alta. În teoria economică nu s-a stabilit o definiție univocă a impozitului. Analiza critică a literaturii economice și reglementărilor fiscale a diferitor state ne-a permis identificarea a mai multor definiții a impozitului. Aceste abordări a definiției impozitelor sunt determinate de trăsăturile impozitelor: materială, economică și juridică.

Din punct de vedere *material*, impozitul reprezintă o sumă concretă de bani, pe care contribuabilii o prelevează în favoarea statului în anumite perioade de timp, conform unei proceduri stabilite.

Ca o categorie *economică*, impozitul reprezintă o relație bănească, apărută în cadrul mișcării într-o singură direcție a valorii de la contribuabili spre stat, în mărime și termeni prestabiliți.

Din punct de vedere *juridic*, impozitul reprezintă o obligație publică a fiecărui contribuabil de a transmite statului o parte din veniturile sau averea sa.

Conform Codului fiscal al Republicii Moldova, impozitul este o plată obligatorie cu titlu gratuit, care nu ține de efectuarea unor acțiuni determinate și concrete de către organul împuternicit sau de către persoana cu funcții de răspundere a acestuia pentru sau în raport cu contribuabilul care a achitat această plată.

Modul de calcul și reținere a impozitului pe venit la sursa de plată este reglementat de către prevederile:

- Capitolului 15 „Reținerea impozitului la sursa de plată” al Codului Fiscal;
- Regulamentului cu privire la reținerea impozitului pe venit din salariu și din alte plăți efectuate de către patron în folosul angajatului, precum și din plățile achitate în folosul persoanelor fizice, care nu practică activitate de întreprinzător pentru serviciile prestate și/sau efectuarea de lucrări.

Orice agent economic care angajează și plătește angajaților salariu, este obligat să calculeze și să rețină din aceste plăți impozitul pe venit.

¹ Associate Professor, PhD, Moldova State University, Kishinev, Republic of Moldova, savalilia@mail.ru

² Associate Professor, PhD, Moldova State University, Kishinev, Republic of Moldova, gujuman76@mail.ru

³ Lecturer, PhD Student, Department for Accounting and Economic Informatics, Moldova State University, Kishinev, Republic of Moldova, liliabojinov@rambler.ru

Sunt considerate *venituri din salarii* toate veniturile în bani sau în natură obținute de o persoană fizică ce desfășoară o activitate în baza unui contract individual de muncă sau a unui statut special prevăzut de lege, indiferent de perioada la care se referă, de denumirea veniturilor ori de forma sub care ele se acordă.

Impozitul pe venit din salariu reprezintă o cheltuială a salariatului, fiind suportat din drepturile lunare destinate angajaților. Calcularea, reținerea și virarea acestui impozit la buget se efectuează de către persoanele fizice sau juridice care au personal angajat și în conformitate cu art. 88 al Codului Fiscal.

2. Evoluția și modificarea impozitului pe venit reținut la plata salariului în Republica Moldova

Impozitul pe venitul persoanelor fizice se calculează la fiecare loc de muncă asupra bazei impozabile. Venitul impozabil al salariatului include orice formă de salarizare, onorarii, indemnizații, înlesnirile acordate angajaților de către întreprindere. Conform Legii cu privire la salarizare, salariul constituie orice recompensă sau câștig evaluat în bani, plătit în conformitate cu contractul individual de muncă, de patron sau de organul împuternicit de acesta, angajatului pentru munca prestată [1].

Aprecierea salariului, venitul impozabil, calcularea și reținerea impozitului pe venit la sursa de plată se efectuează prin metoda calculului cumulativ de la începutul anului fiscal sau în cazurile când lucrătorul s-a angajat pe parcursul anului fiscal curent - de la data angajării.

Nu constituie surse de venit impozabile și nu se includ în venitul brut al angajatului următoarele tipuri de venit [1]:

- anuitățile sub formă de drepturi de asigurări sociale achitate din bugetul asigurărilor sociale de stat și drepturi de asistență socială achitate din bugetul de stat, specificate de legislația în vigoare, inclusiv primite în baza tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte; sumele și despăgubirile de asigurare, primite în baza contractelor de asigurare și coasigurare, exclusiv primite în cazul înlocuirii forțate a proprietății conform art. 22 al Codului Fiscal;
- despăgubirile și indemnizațiile unice primite, conform legislației, în urma unui accident de muncă sau în urma unei boli profesionale, de salariați ori de moștenitorii lor legali;
- plățile, precum și alte forme de compensații acordate în caz de boală, de traumatisme, sau în alte cazuri de incapacitate temporară de muncă, conform contractelor de asigurare de sănătate;
- compensarea cheltuielilor salariaților legate de îndeplinirea obligațiilor de serviciu;
- sumele primite de către persoane fizice și juridice ca despăgubire pentru prejudiciul cauzat;
- bursele elevilor, studenților și persoanelor aflate la învățământ postuniversitar sau la învățământ postuniversitar specializat la instituțiile de învățământ de stat și particulare, în conformitate cu legislația cu privire la învățământ, stabilite de aceste instituții de învățământ, precum și bursele acordate de către organizațiile filantropice, cu excepția retribuției pentru activitatea didactică sau de cercetare, indemnizațiile unice acordate tinerilor specialiști angajați la lucru, conform repartizării, în localitățile rurale;
- pensiile alimentare și indemnizațiile pentru copii;
- veniturile de la primirea gratuită a proprietății, inclusiv a mijloacelor bănești, conform deciziei Guvernului sau a autorităților competente ale administrației publice locale;
- alte surse de venituri stipulate în art. 20 al Codului fiscal al Republicii Moldova.

La calcularea impozitului pe venit al angajaților se iau în considerație tipurile și mărimea scutiilor la impozitul pe venit de care beneficiază aceștia.

Astfel, persoanele fizice au dreptul la deducerea din venitul net lunar din salarii a unei sume sub formă de scutire personală, acordată pentru fiecare lună a perioadei impozabile numai pentru veniturile din salarii la locul unde se află funcția de bază.

Pentru a beneficia de scutire în anul fiscal respectiv, angajatul prezintă agentului economic o cerere privind acordarea scutirilor la impozitul pe venit reținut din salariu. Cererea se prezintă nu mai târziu de data stabilită pentru începerea lucrului în calitate de angajat, anexând la ea documentele (copiile, extrasele) ce justifică dreptul la tipul și mărimea scutirii cerute care trebuie autentificate de entitate sau de notar.

Scutirile la care are dreptul angajatul se acordă sau se anulează începând cu luna următoare celei în care a fost depusă (retrasă) cererea. Angajatul care nu-și schimbă locul de muncă nu este obligat să prezinte patronului anual cererea și copiile (extrasele) din documentele corespunzătoare, cu excepția cazurilor în care angajatul obține dreptul la scutiri suplimentare sau pierde dreptul la anumite scutiri. Copiile (extrasele) documentelor angajatului prezentate anterior se compară de către patron până la începutul fiecărui an fiscal, cu originalele, pentru a verifica dacă nu au intervenit unele schimbări în acestea. Fără a depune cererea, angajatul trebuie să prezinte, anual, documentele cu termen de valabilitate limitat (de exemplu, confirmarea soției (soțului) privind transmiterea scutirii), conform art.34 din Codul Fiscal etc.

Dacă, pe parcursul anului fiscal, se schimbă suma scutirilor la care are dreptul angajatul sau intervin anumite modificări în datele generale privind angajatul (modificarea numelui, a Codului Fiscal, a domiciliului etc.), acesta este obligat să prezinte patronului, în termen de 10 zile de la data efectuării schimbării, o nouă cerere semnată de el, anexând documentele justificative corespunzătoare. Noua cerere se prezintă pe parcursul anului fiscal în cazurile în care angajatul:

- obține dreptul la scutiri sau a decis să beneficieze de scutirile la care are dreptul, însă de care nu a beneficiat până la prezentarea cererii noi;
- pierde dreptul sau renunță binevol la scutirea pentru soț (soție) ori la scutirile pentru persoanele întreținute;
- obține sau pierde dreptul la scutirea personală majoră;
- își schimbă numele și/sau Codul Fiscal.

Scutirile stipulate la art.33, 34 și 35 din Codul Fiscal, care nu au fost folosite de către angajat în anul fiscal precedent ca rezultat al neachitării de către patron a salariului, se acordă la data achitării restanțelor la salariu. Persoanele care sunt obligate să rețină impozitul în conformitate cu art.88-90, art.90¹ (*Reținerea finală a impozitului din unele tipuri de venit*) - în partea în care valoarea venitului achitat depășește scutirea personală stabilită la art.33 alin.(1), și art.91 trebuie să prezinte anual organului fiscal teritorial *Declarația persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit* CET 15 [1].

Evoluția scutirilor pentru impozit pe venit la salariu în Republica Moldova în perioada 2015-2019 este prezentată în tabelul numărul 1.

Conform datelor prezentate în tabel, putem menționa că scutirile pentru impozitul pe venit reținut din salariu au tendința de majorare pe parcursul utiilor 5 ani, fapt care ar trebui să ducă la ridicare salariului net a persoanelor angajate. Însă după aplicarea cotelor de impozit pe venit, care la fel au evaluat diferit în ultimii 5 ani, salariul muncitorilor ramâne o sursă de venit afectată nefavorabil.

Tabelul 1. Evoluția scutirilor pentru impozit pe venit la salariu în Republica Moldova pentru perioada 2015-2019

Tip scutire	2015, lei/an	2016, lei/an	2017, lei/an	2018 până la 30.09.18 lei/an	2018 după 01.10.18 lei/an	2019, lei/an
Scutirea personală anuală	10128	10128	10620	11280	24000	24000
Scutirea personală majoră anuală	15060	15060	15840	16800	30000	30000
Scutirea acordată soției (soțului)	10128	10128	10128	11280	11280	11280
Scutirea pentru persoane întreținute cu excepția celor invalizi din copilărie	2256	2256	2340	2520	3000	3000
Scutirea pentru persoanele întreținute invalizi din copilărie	10128	10128	10620	11280	18000	18000

Sursa: Elaborat de autor

Impozitul pe venit din salariu se calculează și se reține la momentul îndreptării venitului spre plată din venitul impozabil, apreciat ca diferența dintre venitul obținut de lucrător și suma scutirilor acordate și contribuțiilor individuale la asigurări sociale și medicale calculate cumulativ, prin relația:

$$\text{Vimp.} = \text{Vbrut} - \text{Scutire} - \text{CAS (6\%)} - \text{PAM (4,5\%)}$$

unde:

CAS – contribuții la asigurări sociale;

PAM – prime la asigurări medicale.

Cota de impozit pentru anul 2019 este de 12% din suma venitului impozabil anual și se aplică asupra venitului impozabil.

Perioada impozabilă este anul fiscal care corespunde anului calendaristic. Prin excepție de la prevederile anterioare, perioada impozabilă este inferioară anului calendaristic, în situația în care decesul contribuabilului survine în cursul anului.

În cazul veniturilor din salarii și/sau al diferențelor de venituri din salarii stabilite pentru perioade anterioare, conform legii, impozitul se calculează și se reține la data efectuării plății, în conformitate cu reglementările legale în vigoare privind veniturile realizate în afara funcției de bază la data plății, și se virează până la data de 25 a lunii următoare celei în care s-au plătit.

Tabelul 2. Evoluția venitului impozabil și cotelor impozitului pe venit reținut la salariu pentru perioada 2015-2019

Indicatorii	2015	2016	2017	2018 până la 30.09.18	2018 după 01.10.18	2019
Venitul impozabil, lei și cotele impozitului	Până la 29640 -7% lei/ anual Peste 29640 -18% lei/anual	Până la 29640 -7% lei/ anual Peste 29640 -18% lei/anual	Până la 31140 -7% lei/ anual Peste 31140 -18% lei/anual	Până la 33000 -7% lei/ annual Peste 33000 -18% lei/anual	12% din venitul anual impozabil;	12% din venitul anual impozabil;

Sursa: Elaborat de autor

Pentru determinarea venitului impozabil, sumei scutirilor, numărului de luni de la începutul perioadei de când lucrătorul se consideră angajat și impozitul pe venit ce urmează a fi reținut pentru fiecare angajat se deschide o Fișă personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu și alte plăți efectuate de către angajator în folosul angajatului pe anul gestionar, precum și a impozitului pe venit reținut din aceste plăți.

Calcululele în fișa personală au unele particularități: [2]

- Calcularea impozitului pe venit se efectuează de către angajator lunar prin metoda calculului cumulativ de la începutul anului fiscal sau în cazul în care lucrătorul s-a angajat pe parcursul anului fiscal curent de la data angajării, indiferent de faptul dacă a fost sau nu achitat venitul în luna gestionară;
- Acordarea scutirilor și calcularea impozitului pe venit au loc lunar, indiferent de faptul că nu a fost sau nu achitate venituri în luna gestionară;
- Acordarea scutirilor se efectuează prin metoda calculului cumulativ din luna următoare după luna în care a fost depusă cererea privind acordarea scutirilor;
- Dacă pe parcursul lunii sau în aceeași zi angajatorul achită angajatului câteva tipuri de plăți salariale, inclusiv și plăți în avans, în fișa personală fiecare plată se indică separat cu acordarea scutirii care revine lunii date, respectând metoda calculului cumulativ;
- Dacă pe parcursul anului fiscal impozitul pe venit a fost reținut în plus, supralata se restituie angajatului sau, cu acordul acestuia se trece în contul micșorării sumei impozitului destinat reținerii în perioadele ulterioare;
- Numărul de luni în anul fiscal, pe parcursul cărora lucrătorul se consideră angajat, în scopul impozitării se determină începând cu luna ianuarie dacă lucrătorul este angajat din anul fiscal precedent sau începând cu luna următoare după luna în care el s-a angajat dacă lucrătorul s-a angajat pe parcursul anului fiscal. Luna în care angajatul se eliberează se ia în calcul la determinarea numărului de luni în anul de gestiune în care el este angajat;
- Venitul impozabil și impozitul pe venit pe parcursul anului de gestiune se reflectă în lei și bani.

În fișa personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu a casierului care prezintă un salariu de funcție în mărime de 4500,00 lei, se poate urmări efectele modificărilor fiscale din anul 2018, care ne arată că impozitul pe venit este în descreștere cu 10,05 lei.

Totodată din tabelul numărul 3 reiese că în urma schimbărilor din această perioadă angajații cu salarii mai mari beneficiază de un impozit pe venit la salariu mai convenabil.

Tabelul 3. Extras din fișa personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu și alte plăți în folosul angajatului, precum și a impozitului pe venit reținut pentru anul 2018.

Data efectuării plății în folosul angajatului	Suma venitului îndreptat spre achitare sau plăți efectuate în folosul angajatului	Nr de luni	Suma scutirilor	Asigurarea medicală	Asigurarea socială	Venitul impozabil	Impozit pe venit aferent reținerii/restituirii
1	2	3	4	5	6	7	8
30.09	4500,00	9	940	202,50	270,00	3087,50	253,25
31.10	4500,00	10	2000	202,50	270,00	2027,50	243,30

Sursa: „Fișa personală a casierului Biciușca Alexandra”

Tabel 4. Influența modificării cotei impozitului pe venit

Salariul Brut	I perioada (până la 30.09.2019)		II perioada (după 01.10.2019)	
	Salariul net	Impozitul pe venit	Salariul net	Impozitul pe venit
4 000,00 lei	3395,20	184,80	3390,40	189,60
5 000,00 lei	4141,20	333,80	4178,00	297,00
5 500,00 lei	4508,10	414,35	4571,00	350,70
6 000,00 lei	4875,10	494,90	4965,60	404,40
7 000,00 lei	5609,00	656,00	5753,20	511,80

Sursa: Elaborată de autor

Conform calculelor reprezentate în table observăm cum a influențat modificarea impozitului pe venit, de la 7% și 18% (pană la 30 septembrie) la 12 % (începând cu 1 octombrie) în cazul în care lucrătorul beneficiază doar de scutire personală lunară de 940.00 lei pentru prima perioadă și respectiv 2 000.00 lei pentru a doua perioadă de raportare. Din datele din table putem observa foarte clar că schimbarea cotei impozitului pe venit favorizează doar persoanele a carui venit depășește 4 000 lei. În caz contrar persoanele fizice achită o sumă mai mare drept impozit pe venit.

Necâtând la faptul că impozitul pe venit a suferit modificări esențiale, urmează iarăși o schimbare din 01 ianuarie 2020, aprobată prin monitorul fiscal din luna septembrie cu privire la modificarea art.33 legat de scutirile personale, astfel că fiecare contribuabil (persoană fizică rezidentă) care are un venit anual impozabil mai mic de 360000 lei, cu excepția veniturilor prevăzute la art. 90¹, are dreptul la o scutire personală în sumă de 24000 lei pe an. Această modificare vine deja să afecteze persoanele angajate care obțin un venit salarial de peste 30000 lei lunar. Acestea urmează să piardă dreptul la scutirea personală, fapt care în istoria legislației fiscale nu sa mai înregistrat.

În urma acestei modificări, angajații vor avea și obligația de prezentare a declarației cu privire la impozitul pe venit CET 18 dacă au utilizat scutirea personală și au obținut venituri impozabile anuale mai mari de 360000 de lei pe parcursul perioadei fiscale de declarare, cu excepția veniturilor prevăzute la art. 90¹.

Totodată persoanele fizice vor avea de suferit în urma schimbărilor care urmează a intra în vigoare cu începutul anului referitor la determinarea creșterii de capital. Suma creșterii de capital în perioada fiscală se va modifica și va constitui 50% (anterior fiind 20%). Creșterea a fost apreciată de persoanele fizice ca fiind una drastică, urmând să afecteze nivelul de trai a acestora [2].

3. Concluzii

Reformele fiscale produse în ultima perioadă lasă consecințe negative asupra principalei surse de venit a cetățeanului salariat. Este afectat muncitorul simplu, care în comparație cu salariului mediu pe economie (6975lei/ în anul 2019), obține un salariu mai mic în comparație cu acesta. Iar conform calculelor prezentate, lucrătorii cu salarii sub media pe economie nu obțin beneficii considerabile, principalii câștigători ai reformelor fiscale din ultima perioadă rămân a fi persoanele cu salarii mari.

Reieșind din cele menționate și din problematica abordată în lucrarea de față putem trage următoarele concluzii:

- impozitul pe venit se reține numai la momentul (perioada) în care a avut loc plata venitului supus impunerii, indiferent de perioada calculării și contabilizării acestui venit sau plăți;
- mărimea impozitului se calculează în funcție de cotele impozitului pe venit stabilite de legislația în vigoare în anul reținerii, de tipul venitului și/sau plății efectuate și poziția de rezident sau nerezident a beneficiarului;
- impozitul pe venit se reține din plățile efectuate în favoarea beneficiarului care le

consideră ca impozit pe venit achitat la bugetul de stat în avans în cursul anului de gestiune;

- obligația de a calcula, reține la sursa de plată și de a achita corect și în termen impozitul pe venit revine plătitorului, indiferent dacă au fost sau nu stipulate în contracte, facturi sau note de plată mărimea acestui impozit de reținut;
- impozitul pe venit se reține la sursa de plată din plățile efectuate atât în favoarea rezidenților, cât și nerezidenților și se deosebește în funcție de cota și baza impozabilă;
- în cazul achitării venitului sub formă nemonetară, impozitul pe venit se reține la sursa de plată având ca bază evaluarea venitului la prețuri de piață conform CF și modul stabilit de Guvernul Republicii Moldova.

Reținerea impozitului la sursa de plată se efectuează, indiferent de forma achitării venitului, fie în formă bănească (monetară), fie în formă nemonetară, spre exemplu, achitarea cu marfă, acțiuni, prestarea de servicii.

Impozitul pe venit reținut la sursa de plată se varsă la buget la locul de reședință al persoanei care efectuează aceste rețineri, dacă legislația nu prevede altfel.

Luând în considerație cele menționate putem formula următoarele *propuneri*:

1. Pentru achitarea efectivă și reală a impozitului reținut este necesară o politică fiscală stabilă.
2. Creșterea permanentă a cotelor impozitului pe venit reținut din salariu duce la amplificarea fenomenului de achitare a salariului la negru. Se recomandă modificarea cotelor privind impozitele care nu ar afecta muncitorii cu salarii mici, sub nivelul salariului mediu pe economie.
3. Pentru onorarea mai efectivă a obligațiilor fiscale de către cetățeni, se recomandă consultări publice la planificarea pachetului de modificări fiscale cu mult timp înainte de implementare propriuzisă.
4. Se recomandă aplicarea practicii internaționale pentru modul de calcul și reținere a impozitului pe venit la salariu, pentru a crea metode mai simple și clare pentru cetățeni.

Bibliografie

1. Bucur V., Graur A. (2016). Contabilitatea impozitelor, Editura ASEM, Chișinău.
2. Legea nr. 122 „Pentru modificarea unor acte legislative” în Monitorul Oficial Nr. 279-280 din 06 septembrie 2019.
3. Codul fiscal <https://mf.gov.md/ro/content/codul-fiscal-al-republicii-moldova-nr-1163> (vizitat la 27.09.2019).
4. <https://www.contabilsef.md/httpswww-contabilsef-mdcategoryindicatori-fiscal>